

Съдържание

- 6 Историческа хронология
- 10 Среща с миналото
- 14 Чатал Хуюк Удивително селище от каменната епоха
- 20 Разпространение на земеделието
- 22 Суза Земята на еламитите
- 30 Сакара Животът по време на Старото царство
- 40 Мари Изгубеният град на Месопотамия
- 48 Харапа Модерно и мащабно планиране
- 54 Първите градове
- 56 Ур Шумерският град от Библията
- 66 Кносос Разкош в земята на Минотавъра
- 76 Микена Люлка на класическа Гърция
- 86 Угарит Кръстопътят на Древния свят
- 92 Писмеността
- 94 Амарна Столицата на фараона еретик
- 104 Хатушаш Сърцето на Хетската империя
- 110 Анян Китайската столица от бронзовата епоха
- 114 Ниневия Градът на славата и падението на Асирия
- 122 Изкуството на войната
- 130 Тарквиния Етруският град-държава
- 138 Хойнебург Загадъчната келтска крепост
- 144 Персепол Столицата на Персийската империя
- 150 Картаген Портата към Западното Средиземноморие
- 158 Пазърък Ледените могили на Алтай
- 164 Оцелели през вековете
- 166 Олимпия Игрите на древните гърци

- 174 Паталипутра Перлата в индийската корона
- 180 Планината Ли Безсмъртната китайска армия
- 186 Делос Родината на Аполон
- 192 Петра Пустинният дом на една търговска империя
- 198 Търговските пътища на Древността
- 200 Кумран Селището край Мъртво море
- 204 Нимруд Даг Царското светилище в Анатолия
- 210 Помпей Възкръсналият град
- 220 От колибите до дворците
- 222 Лугдун Малкият Рим на имперска Галия
- 228 Хатра Свещеният град сред враждебната пустиня
- 234 Сипан Господари на златото и жертвоприношенията
- 240 Константинопол Градът на император Юстиниан
- 250 Чанан Сърцето на Поднебесната империя
- 258 Развитие на технологиите
- 260 Нара Японската столица на китайската култура
- 264 Тикал Храмове наред джунглата
- 270 Ангкор Горската столица на кхмерите
- 276 Паган Градът на храмовете
- 282 Ифе Африканският град на боговете
- 286 Пуебло Бонито Селище, погълнато от пустинята
- 292 Чан Чан Страната, покорена от инките
- 298 Теночтитлан Град, обграден от вода
- 308 Речник на термините
- 312 Индекс
- 319 Фотоси и илюстрации

Историческа хронология

ПР.Н.Е.	Европа	Близкият изток
Преди 7000 г.	ок. 10 000 г. След отдръпване на ледниците ловци събирачи се разселват на север, колонизират Британия, Северна Германия, Скандинавия и района на Алпите. Опитомяване на кучето.	ок. 11 000 г. Опитомяване на кучето. ок. 9000 г. Зараждане на земеделието в Източното Средиземноморие. ок. 7500 г. Първите скотовъдци (стада овце и кози) в планините на Западен Иран.
7000 г.	ок. 6500 г. Поява на земеделието и грнчарството в Гърция и на Балканите.	ок. 7000 г. В Йерихон (Палестина) са издигнати първите каменни стени. Повсеместно разпространяване на земеделските общности. Възникване на неолитно селище в Чатал Хюк. ок. 6500 г. Одомашняване на едър рогат добитък.
6000 г.	ок. 6000 г. Първи поселища на земеделци и скотовъдци в южната част на Централна Европа.	ок. 5500 г. Първото напояване на земи в Чога Мами (Ирак). Възникване на шумерски селища в Южна Месопотамия, а по-късно и на градовете Ериду, Ур и др.
5000 г.	ок. 5000 г. Разпространяване на селски съдружия в Западна Европа. Начало на обработването на мед и злато на Балканите. 4500–3500 г. Начало на земеделието в Британия и Северна Европа.	4500 г. Културата Ел Обейд в Южна Месопотамия се разпространява из Северна Месопотамия и съседните ѝ области (Елам и др.). ок. 4000 г. Основаване на Суза в Елам.
4000 г.	ок. 3500 г. Обработването на медта се разпространява в Южна и Източна Европа.	ок. 3600 г. Появяване на месопотамския град-държава Урук. На много места, включително Палестина, се разпространява обработването на медта. ок. 3300 г. Създаване на писмеността (Шумер). Изобретяване на колесните превозни средства и грнчарското колело (Месопотамия).
3000 г.	ок. 3000 г. Начало на бронзовата ера в Древна Гърция и на о-в Крит. ок. 2500–2000 г. Индоевропейци от степите на Евразия въвеждат в Централна и Западна Европа използването на конете, колесните превозни средства и плуга; поява на укрепени селища.	ок. 3000 г. В Мала Азия започва бронзовата епоха. ок. 2600 – ок. 2100 г. Построяване на Царските гробници в Ур. ок. 2350 г. Основаване на Акадското царство. Град Мари е разрушен от акадския цар Саргон и после възстановен. 2113–2004 г. Разцвет на Ур. Изграждат се зикурати.
2000 г.	ок. 2200–1800 г. Индоевропейци от степите на Източна Европа завземат континентална Гърция и Мала Азия. Строителство на дворци на Крит (в Кносос, Фестос и др.).	1900–1700 г. В Мала Азия възниква царството на хетите, което по-късно се превръща в империя. ок. 1900 г. Начало на обработката на желязо (Мала Азия).
1800 г.	ок. 1700 г. Земетресения разрушават дворците на Крит. Издигнати са нови. ок. 1650 г. Миноите в Кносос (Крит) за пръв път използват линейното писмо А.	ок. 1800 г. Шамшиадад основава Асирийската империя. 1792–1750 г. Хамурапи присъединява към Вавилон цяла Месопотамия, включително и Мари. ок. 1700 г. Във Финикия е създадена азбука.
1600 г.	ок. 1600 г. Ахейците основават Микенското царство. Разцвет на минойската цивилизация, чието влияние се разпространява из целия Егейски регион, и упадък в резултат на изригването на вулкан на о-в Санторини (Тера).	ок. 1596 г. Хетският цар Муршил I завзема Вавилон, като ликвидира династията на Хамурапи. Вавилон пада в ръцете на каситите от Иранското плато.
1400 г.	ок. 1400 г. В Кносос за пръв път се използва линейното писмо Б. Микенците завоюват Крит. Активна търговия на Микена с цялото Източно Средиземноморие.	1380–1346 г. Управление на хетския цар Шупилулиума. Той завзема Сирия и разширява хетската държава със столица Хатушаш. 1350–1250 г. Разцвет на Угарит във Финикия и подчиняването му от хетите.
1300 г.	ок. 1250–1150 г. Разрушаване на микенските градове в континентална Гърция. Изчезване на микенската цивилизация.	ок. 1286 г. Битката при Кадеш между хетите, водени от Муваталу II, и египтяните на Рамзес II. 1300–1100 г. Временно укрепеният Елам слага ръка на Вавилон, но по-късно е разбит от Навуходоносор I.
1000 г.	ок. 1000 г. Разпространяване на обработката на желязо из цяла Европа. ок. 900 г. Тъмните векове в Гърция. ок. 850–750 г. Омир написва „Илиада“ и „Одисея“.	ок. 1000 г. Създаване на еврейското царство на Саул и Давид. Начало на финикийска експанзия в Средиземноморието. 878 г. При цар Ашурназирпал II столица на Асирия става Калах (Нимруд).
800 г.	ок. 800 г. Основаване на етруския град Тарквиния. 776 г. Първите Олимпийски игри в Олимпия (Гърция). 753 г. Датата, традиционно приемана за основаване на Рим. 668 г. Основаване на гръцката колония Византион.	713 г. Саргон II премества столицата на Асирия в Дур-Шарукин (днешен Хорсабад). 704–681 г. Управление на Синахериб в Асирия. Разцвет на империята със столица Ниневия. 646 г. Асирия плякосва Суза.
600 г.	ок. 600 г. Основаване на гръцката колония Масилия (днешна Марсилия). 509 г. Установяване на републиката в Рим. 490–479 г. Гръко-персийски войни. 478 г. Сформиране на Делоския морски съюз, първоначално с център на о-в Делос.	539 г. Персийският цар Кир II Велики подчинява Вавилон. 522 г. На персийския престол се качва Дарий I, който реорганизира и разширява империята на Ахеменидите и установява столицата в Персепол. 486 г. Ксеркс става владетел на Персия.

Африка	Азия	Двете Америки
ок. 8500 г. Ловци събирачи в Сахара създават първите скални изображения.	ок. 11 000 г. В Япония е произведена първата керамика в света.	ок. 10 000 г. Миграция на население от Сибир към американския континент.
ок. 7000 г. Поява на керамика в Сахара. ок. 6500 г. Започва отглеждането на едър рогат добитък в Сахара.	ок. 7000–6500 г. Първите земеделци в Мерхар (Пакистан). ок. 6500–6000 г. Първите земеделци отглеждат просо в долината на Хуанхъ и ориз в долината на Янцзъ (Китай).	ок. 9000 г. Колонизацията стига до южния край на Южна Америка. Опитомяване на кучето. ок. 6500 г. Начало на земеделието в Андите.
ок. 6000 г. Първи земеделски общности в долината на Нил, Египет.	ок. 5000 г. В Мерхар (Пакистан) се произвежда керамика.	ок. 5600 г. Събиращество на диви тревни, авокадо и други растения в Централна Америка.
ок. 4500 г. Развитие на селското стопанство в Египет. Първи селища във Фаюм, по горното течение на Нил.	ок. 4500 г. Развиват се методи за съхраняване на водата, в резултат на което се увеличава населението в басейна на р. Инд.	ок. 5000 г. Отглеждане на дива царевица в Мексико.
ок. 4000 г. Възникване на селското стопанство в субсахарската зона. Египетска експанзия на юг. Естествена мумификация на трупове, погребани в сух пясък. 3300 г. Първите оградени със стени селища в Египет.	ок. 4000 г. Културата Яншао в Китай произвежда първата рисувана керамика. 4000–3500 г. Разпространение на земеделски и скотовъдски общности в долината на Инд. Основаване на селище в Харапа към 3300 г.	ок. 4000 г. Одомашняване на ламы и морски свинчета в Андите. 4000–3600 г. Грънчарство в Амазония и Колумбия. ок. 3800 г. Рибарски общности по крайбрежието на Перу плетат рогозки и усвояват земеделието.
ок. 3100 г. Обединяване на Горен и Долен Египет. ок. 3000 г. Поява на йероглифите. ок. 2700 г. Основаване на Старото царство в Египет. 2600–2500 г. Построени са Великите пирамиди в Гиза. ок. 2100 г. Основаване на Средното царство в Египет.	ок. 3000 г. В Китай започва обработката на медта. ок. 2700 г. В Китай започва тъкането на коприна. ок. 2500 г. Харапа в долината на Инд се превръща в град.	ок. 3000 г. Андийски култури усвояват плаване със салове по море. ок. 2500 г. В Андите отглеждат картофи. Строят се големи храмови комплекси. ок. 2350 г. Поява на неизпечена керамика в Мексико.
2000–1500 г. Египет контролира Нубия, разположена южно от царството на фараоните.	2000 г. В долината на Инд се използва бронз.	ок. 2000 г. В Перу се усъвършенства тъкачният стан.
ок. 1786 г. Нахлуването на хиксосите (съюз на племена от Предна Азия) слага край на Средното царство.	ок. 1800 г. Упадък на индската цивилизация и градовете Харапа и Мохенджо Даро. ок. 1700 г. Основаване на династията Шан в Китай.	ок. 1800 г. Отглеждане на слънчоглед в югоизточната част на Северна Америка.
ок. 1570 г. Тиванските фараони Камесу и Яхмос освобождават Египет от хиксосите. Начало на Новото царство.	ок. 1600 г. Най-древните китайски писмена върху гадателни кости и черупки на костенурки.	ок. 1500 г. Появяване на металообработването в Перу.
1379–1362 г. Управление на Аменхотеп IV (Ехнатон); основаване на Ахетатон (Амарна). ок. 1360 г. Тутанкамон става фараон.	XIV в. В Китай Анян става столица на царството на династията Шан.	ок. 1400 г. Отглеждането на царевица се разпространява по крайбрежието на Перу.
1198–1166 г. Управление на фараона Рамзес III, който нанася редица поражения на Морските народи.	1122 г. Основаване на династията Чжоу в Китай. Чжоу взема превес над династията Шан.	ок. 1200 г. Зараждане на древни култури в Централна Америка (олмеки по южното крайбрежие на Мексиканския залив) и в Перу (Чавин).
ок. 920 г. Нова нубийска династия подчинява Египет. 814 г. Основаване на Картаген.	1000–800 г. В долината на Ганг са основани земеделски поселища. Разпространява се употребата на желязо.	ок. 1000 г. Начало на топенето на мед в Андите.
671 г. Асирия завоюва Египет.	ок. 770 г. Династията Чжоу премества столицата на изток, в Лои.	ок. 800 г. Изграждане на храмовия комплекс Чавин де Уантар (Перу). Ранни селища на културата Майа около Тикал (Гватемала). Възниква главният култов център на олмеките в Ла Вента.
525 г. Камбиз II, персийски цар, син на Кир Велики, завзема Египет. ок. 500 г. Култура Нок в Нигерия изработва фини теракотени статуетки.	ок. 500 г. Основаване на Паталипутра, столица на династията Мауря (324–322 г. пр.н.е.), по-късно контролирала голяма част от Индия. ок. 450–250 г. Издигане в Алтай на пазърските и други могили – гробове на скотовъдци чергари от групата на скитите.	ок. 500 г. Връх на развитието на олмекската цивилизация в Централна Америка. Изграждане на Монте Албан (долината на Оахака, Мексико), която става център на запотекската, а после и на миштекската култура.

	Европа	Близкият изток
400 г.	336–323 г. Управление на Александър Македонски, който покорява Египет и по-голямата част от Западна Азия. 219 г. Нахлуване на картагенския пълководец Ханибал на Апенините.	330 г. Александър Македонски изгаря Персепол. ок. 248 – ок. 214 г. Царуване на персийския цар Тиридат, който създава Партското царство.
200 г.	ок. 200–100 г. Възход на центъра на търговията с роби Делос. 196 г. Рим превзема гръцката колония Византион. 146 г. Разрушаване на Коринт. Гърция става част от Римската империя. 58–50 г. Цезар покорява Галия.	ок. 150 г. Юдейската секта на есеите създава Кумранската общност. I в. Царуване на Антиох I, цар на Комагена. В Нимруд Даг е издигната негова гробница.
Н.Е.	43–69 г. Рим завоюва почти цяла Британия. 79 г. Изригване на вулкана Везувий, погубило Херкулан и Помпей.	68–70 г. Римляните разрушават Йерусалим. Ръкописите от Мъртво море са скрити в Кумран. 100–240 г. Разцвет на град Хатра. 106 г. Траян присъединява Nabateyското царство със столица Петра към Римската империя.
100 г.		
200 г.	293 г. Римският император Диоклециан реорганизира Рим: провинциите (при запазване на външното единство) са поделени между двама августи (в т.ч. и самият Диоклециан) и двама цезари.	226 г. Управителят на областта Фарс Ардашир разбива царя на партите Артабан V.
300 г.	313 г. Миланският едикт на Константин I легализира християнството в Римската империя. 394 г. Римският император Теодосий I забранява Олимпийските игри. 395 г. Смъртта на Теодосий I: разделяне на Римската империя на Западна и Източна.	330 г. Константин I прави Византион втора столица на Римската империя и го преименува на Константинопол. От 395 г. до 1453 г. Константинопол е столица на Източната римска (Византийската) империя.
400 г.	410 г. Завземане на Рим от краля на вестготите Аларих. 486 г. Кловис основава Франкското кралство в Галия. 492 г. Остготите на Теодорих покоряват Апенинския полуостров.	408 г. Умира Аркадий, първият император на Източната римска империя.
500 г.	533–555 г. Начело с Велизарий войските на Източната римска (Византийската) империя отвоюват Северна Африка, Италия и Южна Испания.	527–565 г. Византия е управлявана от Юстиниан I. 541–546 г. Персия напада Източната римска империя.
600 г.	V–VII в. Създаване на „варварски“ кралства в Европа, християнизация на много от тях.	632 г. Умира Мохамед, основоположник на исляма. 637–661 г. Арабите завоюват Иран, Сирия и Египет.
700 г.	711–718 г. Арабите подчиняват Испания. 732 г. Франките начело с Карл Мартел разбиват арабите при Поатие и спират мюсюлманската инвазия в Европа.	737 г. Арабите (Мерван) нахлуват през Кавказ и стигат до р. Дон. 750 г. Омеядският халиф в Дамаск е свален от Абасидите, основали през 762 г. новата столица на халифата – Багдад.
800 г.	800 г. Карл Велики, внук на Карл Мартел и крал на франките, е коронован за римски император.	809 г. Умира великият абасидски халиф Харун ал-Рашид.
900 г.	962 г. Германският крал Отон I става император на Свещената римска империя. 965 г. Княз Светослав унищожава Хазарския хаганат.	X в. Абасидският халифат отслабва под ударите на местни династии.
1000 г.	1031 г. Испанските кралства постепенно отвоюват териториите, завзети от арабите през VIII в. 1066 г. Нормандският херцог Вилхелм завоюва Англия. 1095 г. Папа Урбан II провъзгласява Първия кръстоносен поход.	1055 г. Селджукските турци завземат Багдад и поставят под контрола си Абасидския халифат. 1071 г. Селджукските турци разбиват византийците край Манцикерт. Нахлуват в Мала Азия.
1100 г.	1153 г. Фридрих I Барбароса е коронован за император на Свещената римска империя.	1100–1118 г. Балдуин I става първият франкски владетел на Йерусалимското кралство.
1200 г.	1208–1229 г. Кръстоносни походи срещу албигойците (християнска секта в Южна Франция). 1237–1240 г. Киевска Рус е завоювана от татаро-монголите на Батий.	1204 г. Кръстоносците от Четвъртия кръстоносен поход превземат Константинопол и основават Латинската империя.
1300 г.	1338 г. Начало на Стогодишната война между Англия и Франция.	1356 г. Османските турци, създават свой бастион в Европа при Галиполи.
1400 г.	1431 г. В Руан Жана д'Арк е изгорена на клада от англичаните. 1480 г. Иван III извоюва независимостта на Рус (Московското княжество) от татаро-монголите.	1453 г. Турците начело със султан Мехмед II превземат Константинопол и унищожават Византийската империя.
1500 г.	1526 г. Турците побеждават унгарците и чехите при Мохач. Унгария губи независимостта си. 1547–1584 г. Управление на руския цар Иван IV Грозни.	1520–1556 г. Управление на Сюлейман I Великолепни – връх на могъществото на Османската империя.

Африка	Азия	Двете Америки
202 г. Римският военачалник Сципион Африкански нанася поражение на картагенския полководец Ханибал при Зама (Тунис).	ок. 273–236 г. Управление на император Ашока в Индия. 221–206 г. Експанзия на Китай при Цин Шъуанди. Строителство на Великата китайска стена.	ок. 400 г. Упадък на олмекската цивилизация и унищожаване на нейния култов център в Ла Вента.
149–146 г. Обсада, завземане и разрушаване на Картаген от римляните. 30 г. Смъртта на Клеопатра е последвана от превръщането на Египет в римска провинция.	185 г. Падане на империята на династия Мауря в Индия. ок. 100 г. Великият път на коприната свързва Китай и Европа.	ок. 200 г. Първо заселване в Теотихуакан (Мексико). Възникване на индианската култура Хоупуел в Северна Америка.
ок. 70 г. Поява на християнството в Александрия. I–II в. Александрия става важен център на международната търговия.	ок. 80 г. Гръцкият мореплавател Хипал открива морски път към Индия.	ок. 100 г. Развитие на културата на „кошничарите“ (възниква ок. 200 г. пр.н.е.) в югозападната част на Северна Америка.
ок. 250 г. Продължава упадъкът на Мeroитското царство в Нубия.	220 г. Свлягане от власт на династия Хан.	ок. 250 г. Богати гробници на културата Моче в Сипан. 292 г. Най-древният надпис в града на майте Тикал.
IV в. Подем на Аксум, проникване тук на монофизитско християнство, което става държавна религия в Етиопия.	308–318 г. Хуните нахлуват в Северен Китай, разпадане на Китайската империя. 320 г. Основане на империята на Гуптите в Индия. ок. 335 г. Будизмът става официална религия в Китай.	300–500 г. Разцвет в Перу на двете андийски култури – Моче и Наска. Теотихуакан се превръща в един от най-големите градове в света.
429–439 г. Завземане на Северна Африка от вандалите и алани.	V в. Първо нападение на хуните срещу империята на Гупта. Век по-късно те я превземат.	ок. 400 г. Залез на индианската култура Хоупуел. ок. 450 г. Културата Тиуанако в Боливия създава собствена държава.
527 г. Съюз между Юстиниан и царство Аксум срещу Персия.	589 г. Вен-ди, основател на династията Суй, обединява отново Китай. Построена е новата столица Чанан.	VI в. Развитие на градовете на майте в Северен Юкатан.
642 г. Арабите завоюват Египет. 698 г. Арабите завземат и разрушават Картаген.	618 г. Възкачване на династията Тан със столица Чанан.	ок. 600 г. Падане на Теотихуакан.
ок. 730 г. Експанзия на арабите по продължение на източното крайбрежие на Африка.	710 г. Нара става столица на Япония. ок. 760–780 г. Изграждане на Боробудур – огромен будистки монумент, висок 31 м, на о-в Ява, Индонезия.	ок. 700 г. В югозападната част на Северна Америка се появява индианската култура Пуебло.
ок. 800 г. Възникване на царство Гана. Подем на търговските градове в Западна Африка.	800–850 г. Основане на Ангкор в Камбоджа.	ок. 850 г. Първите големи постройки в Чан Чан (Перу). Основане на Пуебло Бонито (щата Ню Мексико, САЩ).
X в. Династията на Фатимидите от Тунис подчинява цяла Северна Африка.	904 г. Разрушаване на Чанан. 918 г. Основане на Корейското царство.	987 г. Пристигане на толтеките в Чичен Ица.
XI в. Първи каменни постройки в Зимбабве (Югоизточна Африка). 1076 г. Столицата на Гана е разграбена от ислямското племе на Алморавидите.	1044 г. Начало на управлението на крал Анората (Анауратха), който построява първите монументи в Паган, Бирма.	1004 г. Лейф Ейриксон акостира на североизточното крайбрежие на Америка. XI–XII в. Норманите откриват североизточната част на Америка.
XII в. Първите държави на йоруба в Нигерия. Разцвет на култура Ифе.	1113–1150 г. Сурияварман II построява храмовия комплекс Ангкор. 1117 г. Чамите от Анам разграбват Ангкор.	ок. 1150 г. Строителство на скални селища в Меса Верде (Северна Америка). Разцвет на културата Пуебло Бонито. ок. 1175 г. Крах на толтекската държава.
1200 г. Мали става най-силната държава в Западна Африка. 1250 г. Възниква държавата Бенин.	1272 г. Хан Кубилай покорява Китай на династията Сун. 1287 г. Монголите унищожават Паган.	ок. 1200 г. Възникване на държавата на инките в района на Куско. ок. 1200 г. Ацтеките се преселват в Мексиканската долина.
XIV в. Разцвет на града-държава Ифе. 1340 г. Основана е държавата Сонгай в Западна Африка.	XIV в. Сиамците многократно рушат Ангкор.	ок. 1300 г. Селището Пуебло Бонито е изоставено. ок. 1325 г. Ацтеките основават Теночтитлан.
1415 г. Португалците завземат Сеуту в Северна Африка. Принц Енрике Мореплавателя (1394–1460 г.) поставя основите на презморската експанзия на Португалия. 1442 г. Начало на европейската търговия с черни роби (преди това основно с бели, пленени от татари и турци).	1405 г. Умира великият завоевател Тимур.	1438–1471 г. Управление на Пачакути Инка Юпанки, който побеждава Чиму (Чимор). ок. 1450 г. Разцвет на държавата Чиму (Чимор) в Перу. ок. 1490 г. Инките покоряват Чимор. 1492 г. Колумб стига до Америка.
XVI в. Залез на града-държава Ифе в Южна Нигерия.	1514 г. Първият португалец (Ж. Алвариш) пристига на бреговете на Китай (Кантон). 1526–1530 г. Бабур завоюва Северна Индия. Моголската империя управлява Индия до VIII в.	1519–1521 г. Ернан Кортес унищожава Ацтекската империя. 1532–1533 г. Франсиско Писаро с отряд от 168 души слага край на империята на инките.